

ਮੁਖਵਾਕ ਨੰਬਰ ੧੬੦

[ਆਦਿ ਅੰਗ ੭੯੦]

**ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥ ਚੋਰਾ ਜਾਰਾ ਰੰਡੀਆ ਕੁਟਣੀਆ ਦੀਬਾਣੁ ॥ ਵੇਦੀਨਾ ਕੀ ਦੋਸਤੀ ਵੇਦੀਨਾ
ਕਾ ਖਾਣੁ ॥ ਸਿਫਤੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ ਸਦਾ ਵਸੈ ਸੈਤਾਨੁ ॥ ਗਦਹੁ ਚੰਦਨਿ ਖਉਲੀਐ ਭੀ ਸਾਹੁ
ਸਿਉ ਪਾਣੁ ॥ ਨਾਨਕ ਕੂੜੈ ਕਤਿਐ ਕੂੜਾ ਤਣੀਐ ਤਾਣੁ ॥ ਕੂੜਾ ਕਪੜੁ ਕਛੀਐ ਕੂੜਾ ਪੈਨਣੁ
ਮਾਣੁ ॥੧॥ ਮ: ੧ ॥ ਬਾਂਗਾ ਭੁਰਗੁ ਸਿੰਡੀਆ ਨਾਲੇ ਮਿਲੀ ਕਲਾਣ ॥ ਇਕਿ ਦਾਤੇ ਇਕਿ ਮੰਗਤੇ
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਨੀ ਸੁਣਿ ਕੈ ਮੰਨਿਆ ਹਉ ਤਿਨਾ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥੨॥ ਪਉੜੀ ॥
ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸਭੁ ਕੂੜੁ ਹੈ ਕੂੜੋ ਹੋਇ ਗਇਆ ॥ ਹਉਮੈ ਝਗੜਾ ਪਾਇਓਨੁ ਝਗੜੈ ਜਗੁ ਮੁਇਆ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਝਗੜੁ ਚੁਕਾਇਓਨੁ ਇਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ॥ ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ ਭਉਜਲੁ ਤਰਿ
ਗਇਆ ॥ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਜੋਤਿ ਵਿਚਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਇਆ ॥੧੪॥**

ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥

ਇਹ ਮੁਖਵਾਕ ਸੂਹੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਸ ਕਲਿਜੁਗ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਉਸ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਕੁਝ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ, ਲੱਛਣ ਦੱਸੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ।

ਚੋਰਾ ਜਾਰਾ ਰੰਡੀਆ ਕੁਟਣੀਆ ਦੀਬਾਣੁ ॥

ਚੋਰੀ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋ ਚੋਰ ਹਨ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਜੋ ਯਾਰ ਹਨ, ਰੰਡੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਤੇ ਫੱਢੇ ਕੁਟਣੀਆਂ ਦੀ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਦੀਬਾਣੁ=ਸਭਾ ਲੱਗੇਗੀ, ਇਹ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣਗੇ। ਕੁਟਣੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦੂਤੀ।

ਦੂਜਾ ਅਰਥ—ਚੋਰਾ=ਨਾਮ ਤੋਂ ਚਿੱਤ ਚਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਰਾ=ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰੰਡੀਆ=ਅਨੀਸ਼ਰਵਾਦੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕੁਟਣੀਆ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਵਿੱਚ ਜੋ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਵਾ—ਸੰਸਾਰ ਵੱਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਲਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਜੁੜੇਗੀ।

ਯਥਾ—ਚੋਰਾ ਜਾਰਾ ਤੈ ਕੁੜਿਆਰਾ ਖਾਰਾਬਾ ਵੇਕਾਰ ॥

[ਵਾਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੪੬੬]

ਵੇਦੀਨਾ ਕੀ ਦੋਸਤੀ ਵੇਦੀਨਾ ਕਾ ਖਾਣੁ ॥

ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੇ=ਰਹਿਤ ਦੀਨਾ=ਧਰਮ, ਭਾਵ ਅਧਰਮੀਆਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ=ਮਿੱਤਰਤਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਵੇਦੀਨਾ=ਬੇਧਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬੇਧਰਮੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਖਾਣਾ ਖਾਇਆ ਕਰਨਗੇ। ਅਥਵਾ:—ਜੋ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸੱਤ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਕਰਿਆ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨੀਆਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਇਆ ਕਰਨਗੇ, ਭਾਵ ਮਿਲਾਪ ਧਾਰਨਗੇ।

ਯਥਾ—ਠਗੈ ਸੇਤੀ ਠਗੁ ਰਲਿ ਆਇਆ ਸਾਥੁ ਭਿ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ॥

[ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੯੬੦]

ਸਿਫਤੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ ਸਦਾ ਵਸੈ ਸੈਤਾਨੁ ॥

ਸਿਫਤੀ ਰੂਪ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਸਿਫਤ ਦੀ ਸਾਰ=ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਨਗੇ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸੈਤਾਨੁ=ਕਾਮ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਲ ਕੇ ਰਹਿਣਗੇ ਵਸੈ=ਵਸਣਗੇ। ਸੈਤਾਨੁ—ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬਦੀ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੇ ਆਦਮ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਵਰਜਿਤ ਫਲ ਖਵਾਇਆ ਸੀ। ਕੁਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਤਾਨ ਕੇਵਲ ਅਗਨਿ ਤੱਤ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਖੁਦਾ ਨੇ ਆਦਮ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਰੱਚ ਕੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਆਦਮ ਅੱਗੇ ਸਿੱਜਦਾ ਕਰੋ, ਤਦ ਸਭ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸੈਤਾਨ ਨੇ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ। ਜਦ ਖੁਦਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪੁੱਛਿਆ, ਤਦ ਸੈਤਾਨ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਅਗਨਿ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹਾਂ, ਪਰ ਆਦਮ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਘਟੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਖੁਦਾ ਨੇ ਸੈਤਾਨ ਨੂੰ ਮਲਊਨ (ਧਿਕ੍ਰਿਤ) ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਰ ਬਹਿਸ਼ਤ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਸੈਤਾਨ ਨੇ ਰੰਜ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅੱਛਾ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸਲੂਕ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਭੀ ਆਦਮ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਆਦਮ ਤੇਰੇ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ [ਦੇਖੋ ਕੁਰਾਨ ਸੂਰਤ ਅਰਾਫ਼, ਆਯਤ ੧੧ ਤੋਂ ੧੭]। ਸੈਤਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਭੀ ਅਰਥ ਹਨ—ਪਾਮਰ, ਕੁਕਰਮੀ, ਫ਼ਸਾਦੀ, ਉਪਦ੍ਰਵੀ। ਕਾਮ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਣ ਸ਼ਿਤ (ਤਿਖੇ) ਹਨ।

ਯਥਾ— ਕਾਜੀਆ ਬਾਮਣਾ ਕੀ ਗਲ ਬਕੀ ਅਗਦੁ ਪੜੈ ਸੈਤਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ ॥

[ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੭੨੨]

ਕਾਜੀ ਅਤੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ, ਇਹ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ। ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੋਰ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ—ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣਾ ਕਰਹਿ ਧਿਛਾਣਾ ਕਲਿ ਲਖਣ ਵੀਚਾਰਿ ॥ [ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੯੦੨]

ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬੁਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ :

ਗਦਹੁ ਚੰਦਨਿ ਖਉਲੀਐ ਭੀ ਸਾਹੁ ਸਿਉ ਪਾਣੁ ॥

ਜਿਵੇਂ ਗਦਹੁ=ਗਧੇ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਖਉਲੀਐ=ਰਗੜ ਕੇ ਲਗਾਈਏ, ਭਾਵ ਉਸ 'ਤੇ ਲੇਪ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਭੀ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਾਹੁ=ਸ੍ਰਾਹ ਸਿਉ=ਦੇ ਪਾਣੁ=ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਤਿਵੇਂ ਗਧੇ ਵਾਂਗ ਮੂਰਖ, ਕਾਮੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਚੰਦਨਿ=ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਬਚਨ ਖਉਲੀਐ=ਧਾਰਨ ਕਰਾਵੇ, ਭਾਵ ਸੁਣਾਈਏ ਤਾਂ ਭੀ ਉਹ ਜੀਵ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਰੂਪ ਸ੍ਰਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਚੰਦਨ ਲੇਪੁ ਉਤਾਰੈ ਧੋਇ ॥ ਗਰਧਭ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਸਮ ਸੰਗਿ ਹੋਇ ॥

[ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੬੭]

੨. ਚੰਦਨ ਲੇਪ ਹੋਤ ਦੇਹ ਕਉ ਸੁਖੁ ਗਰਧਭ ਭਸਮ ਸੰਗੀਤਿ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਗਿ ਨਾਹਿ ਰੁਚ ਆਵਤ ਬਿਖੈ ਠਗਉਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੭੩]

ਨਾਨਕ ਕੂੜੈ ਕਤਿਐ ਕੂੜਾ ਤਣੀਐ ਤਾਣੁ ॥ ਕੂੜਾ ਕਪੜੁ ਕਛੀਐ ਕੂੜਾ ਪੈਨਣੁ ਮਾਣੁ ॥੧॥

ਸਾਖੀ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਝੂਠ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਬਨਾਉਣ ਦੀ—ਇਕ ਵਾਰ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਜੁਲਾਹਾ, ਜੋ ਬੜਾ ਚੁਸਤ ਤੇ ਚਲਾਕ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਰੀਬੀ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਇੱਕ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਮਾੜੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਠੱਗਣਾ, ਠੱਗਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧਨਾਢ ਜਾਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਅੱਗੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਸ਼ਰਾਬੀ ਸੀ। ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਵੱਢੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਤਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਉਸਨੂੰ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਿਆ। ਠੱਗ ਲੋਕ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਬੜੇ ਮਿੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਿੱਠੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਰਾਜੇ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨ। ਉਹ ਸ਼ਰਾਬੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਹੋ, ਬੜੇ ਸਦਾਚਾਰੀ ਹੋ, ਵਡਿਆਈ ਇੱਕ ਐਸੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਪਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਦਾਅ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੜੀ ਦੇਰ ਦੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਦਸਤਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਾਵਾਂ, ਜਿਸ ਵਰਗੀ ਦਸਤਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੀ ਕਰਾਂ ਗਰੀਬੀ ਨੇ ਬੜਾ ਤੰਗ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਦਸਤਕਾਰੀ ਦਾ ਹੁਨਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਕੀ ਕਰਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੇ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਾ ਦਿੰਦਾ। ਸ਼ਰਾਬੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਜੁਲਾਹਿਆ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਘਾਟਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਪੱਗ ਤਿਆਰ ਕਰ। ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀ ਮੈਂ ਪੱਗ ਦਾ ਤਾਂ ਪੈਸਾ ਲੈਣਾ ਹੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਸੇਵਾ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੱਸ ਸੰਦਾਂ ਦੇ ਖ਼ਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਪੈਸਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ੧੦੦੦ ਰੁਪਏ ਜੁਲਾਹੇ ਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ। ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਖਾਂਦਾ-ਪੀਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸੰਦ ਕਿਹੜੇ ਨੇ ਖ਼ਰੀਦਨੇ ਸੀ। ਸੋ, ਇਉਂ ਦਸਤਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨੇ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਜੁਲਾਹਾ ਦਸਤਾਰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆਓ ਕਿ ਦਸਤਾਰ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੁਲਾਹਾ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨੌਕਰ ਆਇਆ ਦੇਖ ਕੇ ਚਰਖਾ ਫੇਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਖ਼ਾਲੀ ਹੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੱਤਣ ਵਾਂਗੂੰ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨੌਕਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਦਸਤਾਰ ਬਨਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੱਤ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਸੂਤ ਉਸਨੂੰ ਦਿਖੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਹਰਾਮ ਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਖੇਗਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਸੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੂਤ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਬਨਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ। ਉਸ ਨੌਕਰ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਸੂਤ ਕਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੇਖ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਸੂਤ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੂਜੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਇਸ ਚਲਾਕ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਕਾਨੇ ਗੱਡ ਲਏ। ਤਾਣੀ ਦੇ ਤਨਣੇ ਵਾਂਗੂੰ ਖ਼ਾਲੀ ਹੱਥ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਨੌਕਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦਸਤਾਰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਣੀ ਤਾਂ ਤਣੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਰਾਜੇ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਇਹ ਤਾਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸੂਤ ਉਸਨੂੰ ਦਿਖੇਗਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤਾਣੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਾਣੀ ਤਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਦਸਤਾਰ ਛੇਤੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਤੀਸਰੇ ਨੌਕਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਨੌਕਰ ਆਉਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਗਜ਼ ਲਾ ਕੇ ਕੱਛਣ (ਮਿਨਣ) ਲੱਗ

ਪਿਆ। ਜੁਲਾਹਾ ਇਤਨਾ ਚਲਾਕ ਉਹ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰੇ ਕਿ ਦਿਸੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਜੋ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਜੁਲਾਹਾ ਆਪ ਹੀ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਦਸਤਾਰ ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਪਿਟਾਰੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਮੋਤੀ ਵਗੈਰਾ ਲਗੇ ਹੋਣ, ਉਸਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਪਾ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਸਤਾਰ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਦਸਤਾਰ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾਲ ਦਸਤਾਰ ਲਿਆਉਣੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧੇ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਪਿਟਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਦੇਣਾ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਐਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਿਟਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਰੁਮਾਲ ਲਪੇਟ ਕੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕੁਝ ਹੋਰ ਠੱਗ ਜੁਲਾਹਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਤੇ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸਭਾ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਭਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਟਾਰੀ ਰੱਖੀ ਗਈ ਤੇ ਰੁਮਾਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਆਖੀ ਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਰ ਉਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਡਰ ਗਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਪਿਟਾਰੀ ਖੋਲੀ ਦਸਤਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਿਗਾਹ ਆਵੇ। ਪਿਟਾਰੀ ਖਾਲੀ ਸੀ, ਵਜ਼ੀਰ ਅਸਚਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਰਾਮ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਲੋਕੀ ਆਖਣਗੇ ਕਿ ਵਜ਼ੀਰ ਹਰਾਮ ਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੱਗ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਇਹ ਜੁਲਾਹਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਕਾਰੀਗਰ ਨਿਕਲਿਆ। ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਭੀ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਦਸਤਾਰ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਿਰ ਨੰਗਾ ਕਰ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੂੰਹਰੇ ਸੀਸਾ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਓ, ਮੈਂ ਸੀਸਾ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਮੁਸੀਬਤ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਦਸਤਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੰਨੇ, ਦਸਤਾਰ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਆਖਰ ਝੂਠੀ ਮਿੱਠੀ ਦੇ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਗੋੜ ਸਿਰ ਉਪਰ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿੱਤੇ। ਦਸਤਾਰ ਬੰਨਣ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਝੂਠ ਦੀ ਦਿਖਾਈ ਚਲਾਕ ਜੁਲਾਹਾ ਸੀਸਾ ਪਰੇ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਸਤਾਰ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਹਰਾਮਦਾ ਕਿਹੜਾ ਬਣੇ ? ਇੱਕ ਜੁਲਾਹਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁੱਧੁ ਬਣਾ ਗਿਆ। ਐਸਾ ਆਪਣਾ ਝੂਠ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੂਤ ਕੱਤ ਰਿਹਾ ਹਾਂ; ਇਹ ਵੀ ਝੂਠ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਣਾ ਤਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ; ਇਹ ਵੀ ਝੂਠ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਕੱਛ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ; ਇਹ ਵੀ ਝੂਠ ਹੈ। ਦਸਤਾਰ ਬੰਨਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਅਨੰਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਾਣਿਆ ਉਹ ਵੀ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਵਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਜੋ ਜਗਿਆਸੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਤਿਐ=ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਮਲ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਝੂਠ ਹੈ। “ਕੂੜਾ ਤਣੀਐ ਤਾਣ”=ਜਿਹੜਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਵਿਖੇਪ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ; ਇਹ ਵੀ ਝੂਠ ਹੈ। “ਕੂੜਾ ਕਪੜ ਕਛੀਐ”=ਜਿਹੜਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਵਰਨ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਇਹ ਵੀ ਝੂਠ ਹੈ। “ਕੂੜਾ ਪੈਨਣੁ ਮਾਣੁ”=ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਮਾਣਿਆ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਝੂਠ ਹੈ। ਅਥਵਾ :—ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਕੂੜੇ ਕਤਿਐ”=ਜਿਹੜਾ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਝੂਠ ਹੈ। “ਕੂੜਾ ਤਣੀਐ ਤਾਣੁ”=ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਨਣ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਝੂਠ ਹੈ। “ਕੂੜਾ ਕਪੜ ਕਛੀਐ”=ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿਧਿਆਸਣ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਇਹ ਭੀ ਝੂਠ ਹੈ। “ਕੂੜਾ ਪੈਨਣੁ ਮਾਣੁ”=ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਤ-ਤ੍ਵੰ ਦਾ ਸੋਧਨ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਖਿਆਤ ਕਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਭੀ ਝੂਠ ਹੈ।

ਮਃ ੧ ॥ ਬਾਂਗਾ ਬੁਰਗੂ ਸਿੰਛੀਆ ਨਾਲੇ ਮਿਲੀ ਕਲਾਣ ॥

ਬਾਂਗਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਲਾਂ ਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁਰਗੂ=ਕਾਜੀ ਸਿੰਛੀਆ=ਨਰਸਿੰਗੇ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਕਲਾਣ=ਕਲਿਆਣਾ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡੂਮ, ਇਹ ਭੀ ਸਾਰੇ ਚੋਰਾਂ, ਜਾਰਾ, ਰੰਡੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੀ=ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਹੀ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਕਿ ਦਾਤੇ ਇਕਿ ਮੰਗਤੇ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਾਂ ਦਾਤੇ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੰਗਤੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੇਰਾ=ਇੱਕ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਇਕਿ ਸਾਹ ਸਦਾਵਹਿ ਸੰਚਿ ਧਨੁ ਦੂਜੈ ਪਤਿ ਖੋਈ ॥

ਇਕਿ ਦਾਤੇ ਇਕਿ ਮੰਗਤੇ ਸਭਨਾ ਸਿਰਿ ਸੋਈ ॥ [ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੨੮੩]

ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸੁਣਿ ਕੈ ਮੰਨਿਆ ਹਉ ਤਿਨਾ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਟਹੁ=ਉਪਰੋਂ ਕੁਰਬਾਣੁ=ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਯਥਾ— ਜਿਨੀ ਸਚਾ ਮੰਨਿਆ ਤਿਨ ਮਨਿ ਸਚੁ ਧਿਆਨੁ ॥ [ਸਿਰੀਗੁਰੂ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੫੫]

ਪਉੜੀ ॥ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸਭੁ ਕੂੜੁ ਹੈ ਕੂੜੋ ਹੋਇ ਗਇਆ ॥

ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੋਹ ਸਭੁ=ਸਾਰਾ ਕੂੜੁ=ਝੂਠ ਰੂਪ ਹੈ, ਤਿਸਦੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਭੀ ਕੂੜੋ=ਝੂਠਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਯਥਾ— ੧. ਮਾਈ ਮਾਇਆ ਛਲੁ ॥

ਤ੍ਰਿਣ ਕੀ ਅਗਨਿ ਮੇਘ ਕੀ ਛਾਇਆ ਗੋਬਿਦ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਹੜ ਕਾ ਜਲੁ ॥

[ਟੋਡੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੭੧੭]

੨. ਮਾਇਆ ਝੂਠੁ ਰੁਦਨੁ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹੀ ਰਾਮ ॥ [ਬਿਹਾਗੜਾ ਮਹਲਾ ੫ ਛੰਤੁ, ਅੰਗ ੫੪੮]

ਹਉਮੈ ਝਗੜਾ ਪਾਇਓਨੁ ਝਗੜੈ ਜਗੁ ਮੁਇਆ ॥

ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਹਉਮੈ ਦਾ ਝਗੜਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਝਗੜੈ=ਕਲੇਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਗ ਮੁਇਆ=ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਝਗੜਾ ਕਰਦਿਆ ਅਨਦਿਨੁ ਗੁਦਰੈ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰਹਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

[ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੩੧੬]

ਗੁਰਮੁਖਿ ਝਗੜੁ ਚੁਕਾਇਓਨੁ ਇਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ॥

ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਇਕੋ=ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਵਿ=ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਝਗੜੁ=ਕਲੇਸ਼ ਚੁਕਾਇਓਨੁ=ਚੁਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਝਗੜੁ ਚੁਕਾਵੈ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵੈ ॥

[ਰਾਗ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੩੪੪]

ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ ਭਉਜਲੁ ਤਰਿ ਗਇਆ ॥

ਜਿਸਨੇ ਆਤਮ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਭਉਜਲੁ=ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰ ਗਿਆ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸਹਜੇ ਨਾਮਿ ਸਮਾਨੁ ॥

[ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੩੯]

ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਜੋਤਿ ਵਿਚਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ ॥੧੪॥

ਜੋ ਹਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਸਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਸਮਾਈ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਜੋਤਿ, ਜੋਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਗਈ, ਭਾਵ ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਿਖਿਆਤਤਾ ਹੋ ਗਈ।

ਯਥਾ— ੧. ਜੋਤੀ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਆਪੁ ਪਛਾਤਾ ਆਪੈ ॥

[ਤੁਖਾਰੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੧੧੧]

੨. ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਜੋਤਿ ਮਾਹਿ ਆਪੁ ਆਪੈ ਸੇਤੀ ਮਿਕਿਓਨੁ ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਰਾਇ ਬਲਵੰਡ, ਅੰਗ ੯੬੭]

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਮੁਖਵਾਕ ਨੰਬਰ ੧੬੧

[ਆਦਿ ਅੰਗ ੭੯੧]

**ਸਲੋਕ ਮ: ੨ ॥ ਕਿਸ ਹੀ ਕੋਈ ਕੋਇ ਮੰਝੁ ਨਿਮਾਣੀ ਇਕੁ ਤੂ ॥ ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਰੋਇ
ਜਾ ਲਗੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਹੀ ॥੧॥ ਮ: ੨ ॥ ਜਾਂ ਸੁਖੁ ਤਾ ਸਹੁ ਰਾਵਿਓ ਦੁਖਿ ਭੀ ਸੰਮਲਿਓਇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸਿਆਣੀਏ ਇਉ ਕੰਤ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ ॥੨॥ ਪਉੜੀ ॥ ਹਉ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਰਮ
ਜੰਤੁ ਵਡੀ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ਤੂ ਅਗਮ ਦਇਆਲੁ ਅਗਮਿ ਹੈ ਆਪਿ ਲੈਹਿ ਮਿਲਾਈ ॥ ਮੈ ਤੁਝ
ਬਿਨੁ ਬੇਲੀ ਕੋ ਨਹੀ ਤੂ ਅੰਤਿ ਸਖਾਈ ॥ ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਗਤੀ ਤਿਨ ਲੈਹਿ ਛਡਾਈ ॥ ਨਾਨਕ
ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਹੈ ਤਿਸੁ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਈ ॥੨੦॥੧॥**

ਸਲੋਕ ਮ: ੨ ॥

ਸੂਹੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਜੋ ਮੁਖਵਾਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉਥਾਨਕਾ—ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ, ਆਪ ਇਤਨੇ ਆਗਿਆਕਾਰ ਸਨ ਕਿ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਪੁਰਖਾ! ਤੂੰ ਹੁਣ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ। ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਐਸੀ ਖਿੱਚ ਪਈ, ਜਦੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤਪਿਆਣੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪਹੁੰਚੇ, ਬੈਠ ਗਏ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਗਦ ਗਦ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਰਖਾ! ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠਣਾ ਕਰ ਤਾਂ ਕਿਤਨੀ ਦੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਰਖਾ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸੁਤੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਹੀ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਬੈਠਾ ਹੈਂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੀ ਲੈ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਸੀ। ਗੁਰਤਾ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਸੇ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਈ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤਾ।

ਕਿਸ ਹੀ ਕੋਈ ਕੋਇ ਮੰਝੁ ਨਿਮਾਣੀ ਇਕੁ ਤੂ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ! ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਸਰਾ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਔਰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਮੰਝੁ=ਮੈਂ ਨਿਮਾਣੀ ਦਾ ਇੱਕ ਤੂੰ ਹੀ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਅਥਵਾ:—ਕੋਈ ਦੇਹ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ, ਕੋਈ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬਲ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ:—ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਸੂਖ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਇੱਕ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ੧. ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮਾ ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਤੂੰ ਭਾਵਹਿ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥ [ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੬੧]

੨. ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਹਮ ਮੂਰਖ ਮੁਗਧ ਸਰਣਾਗਤੀ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲੇ ਹਰਿ ਸੋਇ ॥

[ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੩੯]

੩. ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹੀ ॥ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਮੈ ਕੋ ਨਾਹੀ ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੬੯੬]

੪. ਜੇ ਜਾਣਾ ਲਭੁ ਛਿਜਣਾ ਪੀਡੀ ਪਾਈਂ ਹੰਢਿ ॥

ਤੈ ਜੇਵਡੁ ਮੈ ਨਾਹਿ ਕੋ ਸਭੁ ਜਗੁ ਡਿਠਾ ਹੰਢਿ ॥੫॥

[ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਫਰੀਦ ਜੀ ਕੇ, ਅੰਗ ੧੩੭੮]

ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸੁਆਮੀ ਗੁਰਦੇਵ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ! ਜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭੁੱਲਾਂ ਚੁੱਕਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫਿਰ ਵੀ ਤੇਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਆਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿੱਚ ਝੁਰ-ਝੁਰ ਕੇ ਮਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਯਥਾ— ਜੇ ਭੁਲੀ ਜੇ ਚੁਕੀ ਸਾਈਂ ਭੀ ਤਿਹੰਝੀ ਕਾਢੀਆ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇਹੁ ਦੂਜਾਣੇ ਲਗਾ ਝੁਰਿ ਮਰਹੁ ਸੇ ਵਾਢੀਆ ॥

[ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੭੬੧]

ਸੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਭਰੋਸਾ ਇੱਕ ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਭੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਸਾਖੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਉਡੇ ਰਾਖਸ਼ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਪਦਾ ਕੜਾਹਾ ਠੰਡਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਸਾਖੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ—ਤਕਰੀਬਨ ਸੰਨ ੧੯੧੦-੧੧ ਈ: ਦੀ ਬੜੀ ਨੇੜੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਸਾਧੂ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਵਾਸੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਾਗਮ ਸੀ। ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਬਿਖੜਾ ਤੇ ਫ਼ਰੰਟੀਅਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਘੋੜੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਲੈ ਕੇ ਉਸਦਾ ਟਾਂਗਾ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਭਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਪਰ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘੋੜੇ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਤਮਾ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਪਠਾਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾ ਸਾਰੇ ਪਠਾਣ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਪਠਾਣ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਐਸਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਕਰ, ਕਮ-ਸੇ-ਕਮ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਤਾਂ ਕਰ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਮਨ ਦੇ ਕੇ ਅਰ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜਾਮਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਪਠਾਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਤੁਕ ਯਾਦ ਆਈ।

ਯਥਾ— ਵਿਚਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਖਲੋਆ ॥ ਵਾਲੁ ਨ ਵਿੰਗਾ ਹੋਆ ॥

[ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੨੩]

ਸੋਚਦਿਆਂ ਹੀ ਪਠਾਣ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਆਪਣੀ ਸਿੰਘਣੀ ਦਇਆ ਕੌਰ ਸਮੇਤ ਤਾਂਗੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਪਠਾਣ ਦਾ ਮਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੇਈਮਾਨ ਸੀ। ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਦਾਅ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਪਠਾਣ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਪਠਾਣ ਦੇ ਕੋਲ ਲੱਕ ਨਾਲ ਬੰਨਿਆ ਇੱਕ ਛੁਰਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਭੀ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਭੀ ਗਾਤਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਆਇਆ। ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਮਨੀਕ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਖ ਕੇ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕੀਤਾ। ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਸਿੰਘਣੀ ਭੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਰਹਿਰਾਸ ਸੁਣਨ ਲੱਗੀ। ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੜਾ ਰਸ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਘ

ਜੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹੀ ਰਸ ਸਿੰਘਣੀ ਕੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਬੇਈਮਾਨ ਪਠਾਣ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਐਸੀ ਸੁੰਦਰ ਔਰਤ ਮਿਲਣੀ ਬੜੀ ਕਠਿਨ ਹੈ ਔਰ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਰ ਅਤੇ ਨਗਦੀ ਭੀ ਬਹੁਤ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਬੇਈਮਾਨ ਪਠਾਣ ਨੇ ਲੱਕ ਤੋਂ ਛੁਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸਿੰਘਣੀ ਦੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਚੁੱਪ ਚਪੀਤਿਆਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੱਖੀ ਵਿੱਚ ਛੁਰਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਣੀ ਦੇ ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਪਠਾਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ। ਪਠਾਣ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਔਰ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪੰਜੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਦਇਆ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜਾਮਨੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਤੁਰੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਸ ਘੋਰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਬਿਪਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਦੁਖ ਤਾਂ ਪਤੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਧਰਮ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਹਾਂ ਔਰ ਨਿਮਾਣੀ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਦੋਪਤਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੋ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਪਠਾਣ ਹੱਸੀ ਜਾਏ ਤੇ ਕਹੀ ਜਾਏ ਕਿ ਕਿਥੇ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤੇਰਾ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਤੇਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:

ਯਥਾ— ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੁਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥

[ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੯੧੯]

ਜਨ ਬਣਨਾ ਹੀ ਔਖਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਤੁਰੰਤ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਤੁਰੰਤ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਿੰਟਾਂ-ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਤੇ ਐਸੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਠੋਠੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਪਟਕਾ ਕੇ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਪਠਾਣ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਬੀਬੀ ਅਜੇ ਭੀ ਦੋਪਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ:

ਅਬ ਰਾਖਹੁ ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ ॥

ਜੈਸੀ ਰਾਖੀ ਲਾਜ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੀ ਹਰਨਾਖਸ ਫਾਰੇ ਕਰ ਆਜ ॥

ਫੁਨਿ ਦੋਪਤੀ ਲਾਜ ਰਖੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਛੀਨਤ ਬਸਤ੍ਰ ਦੀਨ ਬਹੁ ਸਾਜ ॥

ਸੋਦਾਮਾ ਅਪਦਾ ਤੇ ਰਾਖਿਆ ਗਨਿਕਾ ਪੜ੍ਹਤ ਪੂਰੇ ਤਿਹ ਕਾਜ ॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਕਲਜੁਗ ਹੋਇ ਰਾਖਹੁ ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ ॥੮॥੧੨॥

[ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ ੪, ਅੰਗ ੧੪੦੦]

ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਈ। ਉਸ ਦੁਸ਼ਟ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖ ਪੁੱਤਰੀ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਈ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਪੁੱਤਰੀ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ।” ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਚਰਨ ਫੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਸ ਬਿਪਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰੀ ਨਿਮਾਣੀ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚ ਗਈ। ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਹੰਝੂ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਪਤੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਦੇਣਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਣਾ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਪੈਕੇ ਘਰ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਸ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗੀ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ:

ਮਿਰਤਕ ਕਉ ਪਾਇਓ ਤਨਿ ਸਾਸਾ ਬਿਛੁਰਤ ਆਨਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥

[ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੧੪]

ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਜ਼ਖ਼ਮ ਭੀ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਸੇ ਪਠਾਣ ਦੇ ਤਾਂਗੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ। ਤਾਂਗਾ ਆਪ ਚਲਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਠਾਣ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਅਨੋਖੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ, ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿਕ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਪਠਾਣ ਦੇ ਮਾਰੇ ਛੁਰੇ ਦਾ, ਵੱਖੀ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿਖਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਾਖੀ, ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਤਕਰੀਬਨ ੧੯੪੦-੪੧ ਦੀ ਹੈ।

ਸਾਖੀ ਇਕ ਬੀਬੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ—ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰੋਣਕ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਸੁਖਣਾ ਸੁਖੀ ਕਿ ਐਂਤਕੀ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਲੜਕਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਵਾਂਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂ। ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਆਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਤਰਨਾ ਸੀ, ਧਿਆਨ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਗੱਡੀ ਚੱਲ ਪਈ। ਅਗਲੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਈ! ਉਹ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਉਤਰੀ ਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਗੱਡੀ ਕਦੋਂ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਦਾ ਸਿਦਕ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੈ, ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਨਜਾਣ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਇੱਕ ਤਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਨਾਮ ਭੀ ਦਿਆਂਗਾ। ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਸਟਰ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਕਿ ਤਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਾਡੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਡਰ ਭੈਅ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਅੱਛਾ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਮਾਂ-ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਤਾਂਗੇ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ। ਸਮਾਂ ਤਿਕਾਲਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਕੁ ਦਿਨ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਮਨ ਬੇਈਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਹ ਤੋਂ ਤਾਂਗਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਵਾਜਾਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਪਠਾਣ ਨੇ ਬੀਬੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਪਟਕਾ ਕੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ, ਤਦ ਬੀਬੀ ਰੋਂਦੀ ਮਗਰ ਨੱਠੀ ਆਈ। ਉਸ ਪਾਪੀ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਤਾਂਗੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਹੀ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਬਚਾਓ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਧਰ ਜਦੋਂ ਪਠਾਣ ਨੇ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ, ਇੱਕ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਸੱਪ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਡੰਗ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੀਬੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਟਰੱਕ, ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੱਡੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਦੂਰੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਤਾਂਗੇ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਗੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਮਾਲੂਮ ਹੋਇਆ। ਫੌਜੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਠਾਣ ਮੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬੱਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਵਿੱਥ ਪਰ ਸੱਪ ਭੀ ਹੈ, ਜਿਉਂ ਹੀ ਫੌਜੀ ਬੈਟਰੀ ਲੈ ਕੇ ਵਧਿਆ, ਸੱਪ ਹੋਰ ਪਰੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤੇ ਬੀਬੀ ਦੇ ਰੱਸੇ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਰੱਸੇ ਖੋਲ੍ਹੇ

ਕੇ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਭਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਰੋਇ ਜਾ ਲਗੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਹੀ ॥੧॥

ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਮਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਾਈਏ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿ ਤੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਛਿਨ ਮਾਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਿਜੋਗ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵੇਲੇ ਵਿਲਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥

[ਵਾਰ ਸਿਰੀਰਾਗ ਮਃ ੨, ਅੰਗ ੮੩]

ਮਃ ੨ ॥ ਜਾਂ ਸੁਖੁ ਤਾ ਸਹੁ ਰਾਵਿਓ ਦੁਖਿ ਭੀ ਸੰਮਲਿਓਇ ॥ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸਿਆਣੀਏ ਇਉ ਕੰਤ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸਿਆਣੀਏ! ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਖ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਵੀ ਸਹੁ=ਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰਾਵਿਓ=ਉਚਾਰਨਾ ਕਰ ਅਤੇ ਜੇ ਦੁਖ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਤਾਂ ਇਉ=ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਤ=ਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਮਿਲਾਵਾ=ਮਿਲਾਪ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਖ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਢੰਗ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਖ ਵਿੱਚ ਭੁਲ ਨਾ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਿੱਚ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ, ਜੇ ਦੁਖ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਭੀ ਭਾਣਾ ਮਿੱਠਾ ਮੰਨ ਕੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ।

ਯਥਾ— ਜੇ ਸੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ ॥੨॥

ਜੇ ਭੁਖ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਸੁਖ ਮਨਾਈ ॥

[ਸੂਰੀ ਮਹਲਾ ੪, ਅੰਗ ੭੫੭]

ਪਉੜੀ ॥ ਹਉ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਰਮ ਜੰਤੁ ਵਡੀ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ! ਮੈਂ ਕਿਰਮ ਜੰਤੁ=ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜੀਵ ਤੇਰੀ ਕੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਾਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ।

ਤੂ ਅਗਮ ਦਇਆਲੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਆਪਿ ਲੈਹਿ ਮਿਲਾਈ ॥

ਹੇ ਦਿਆਲੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ! ਤੂੰ ਅਗੰਮ ਤੋਂ ਅਗੰਮ ਹੈ, ਆਪਣਿਆਂ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਬੇਲੀ ਕੋ ਨਹੀ ਤੂ ਅੰਤਿ ਸਖਾਈ ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ! ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬੇਲੀ=ਸਾਥੀ, ਹਿਤੁ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੀ ਅੰਤਿ=ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਵਿਜੋਗ ਸਮੇਂ ਸਹਾਈ=ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਗਤੀ ਤਿਨ ਲੈਹਿ ਛੁਡਾਈ ॥

ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਗਤੀ=ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਹੈ ਤਿਸੁ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਈ ॥੨੦॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ! ਤੂੰ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈਂ, ਤਿਸੁ=ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਵੀ ਤਮਾਈ=ਤਮਾ-ਖਾਹਿਸ਼-ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਾ—ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਵੀ ਤਮੋ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਵੇਪਰਵਾਹ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਮੀਦਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਵੇ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇ-ਸਹਾਰਾ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਬੇਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿੱਤਰ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਜਮਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ ॥